

การส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาด้วยโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสพติด
และอบายมุข โดยใช้ SAVE MODEL: กรณีโรงเรียนวัดไทรทอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

PROMOTING SCHOOL SAFETY THROUGH THE WHITE SCHOOL PROJECT
A DRUG - AND VICE - FREE INSTITUTION BASED ON THE SAVE MODEL:
A CASE STUDY OF WAT SAITONG SCHOOL UNDER THE TRAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สมฤทัย ชาตกุล^{1*}, เรืองวิชัย นิลโคตร² และ วัยวุฒิ บุญลอย³
Somruethai Chatkul^{1*}, Reongwit Nilkote² and Waiwoot Boonloy³

(Received: September 19, 2025; Revised: October 19, 2025; Accepted: October 21, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาผ่านการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสพติดและอบายมุข โรงเรียนวัดไทรทอง จังหวัดตราด โดยใช้นวัตกรรมการบริหาร “SAVE MODEL” ซึ่งพัฒนาภายใต้กระบวนการ PDCA บทความนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพกรณีศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน การดำเนินงานประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) Student Support System การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุม ตั้งแต่การคัดกรอง การส่งเสริม การป้องกัน และการส่งต่อ (2) School Safety การกำหนดมาตรการและการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในสถานศึกษา (3) Strong Guidance System การพัฒนาระบบแนะแนวที่เข้มแข็ง ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาส่วนบุคคลและสังคม และ (4) Systematic Working การบริหารจัดการเชิงระบบที่ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการดำเนินงานสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนสามารถสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปีการศึกษา 2568 นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการดูแลและไม่พบนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านสารเสพติด (แบบคัดกรอง SDQ) อีกทั้งโรงเรียนยังได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย “บวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน/ชุมชน) ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนความเข้มแข็งและความยั่งยืน

¹ โรงเรียนวัดไทรทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จังหวัดตราด ประเทศไทย

¹ Wat Sai Thong School, Trat Primary Educational Service Area Office, Trat, Thailand

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี ประเทศไทย

² Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Bani Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี ประเทศไทย

³ Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Bani Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

* Corresponding author. E-mail: 6826141023@rbru.ac.th

ของโครงการ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการร่วมกับชุมชนสามารถเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์เป็นต้นแบบสำหรับสถานศึกษาอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ความปลอดภัยในสถานศึกษา, สถานศึกษาสีขาว, Safe Zone, SAVE Model, การป้องกันยาเสพติด

Abstract

The purpose of this article was to present an approach to promoting school safety through the implementation of the White School Project at Wat Saitong School, Trat Province, by employing the SAVE Model, an administrative innovation developed under the PDCA cycle. This study employed a qualitative case study approach to collect data through document analysis, interviews, and observations in order to develop a management system that is systematic, efficient, and sustainable. The implementation consisted of four key components: (1) Student Support System - a comprehensive approach to student care, encompassing screening, promotion, prevention, and referral; (2) School Safety - the establishment of measures and a safe environment within the school; (3) Strong Guidance System - the development of a robust guidance system covering academic, career, personal, and social dimensions; and (4) Systematic Working - systematic management that includes planning, implementation, monitoring, and continuous improvement. The findings indicate that the school successfully created a safe learning environment for students. In the academic year 2025, most students received proper care and support, and no students were identified as being at risk of drug - related problems according to the SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire). Furthermore, the school received recognition through national and local awards in recognition of its achievements. Success stemmed from collaboration among administrators, teachers, parents, the community, and the “Baworn” network (home - temple - school (community partnership)), which served as a vital mechanism for strengthening and sustaining the project. The findings of this study indicate that implementing an integrated education management in collaboration with the community can effectively enhance student safety and serve as a practical model for other educational institutions.

Keywords: School Safety; White School Project; Safe Zones; SAVE Model; Drug Prevention

บทนำ

สถานศึกษาเป็นพื้นที่สำคัญในการพัฒนาและหล่อหลอมเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยการศึกษาไม่เพียงมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ (ภารดี อนันต์ นาวิ, 2553) ความสำคัญของการศึกษาจึงสอดคล้องกับนโยบายพัฒนาผู้เรียนตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม บริบทของศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การพัฒนาผู้เรียนจึงไม่สามารถมุ่งเน้น เฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาความสามารถรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ความคิด สร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อให้เยาวชนสามารถปรับตัวและเผชิญกับความ เปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ, 2546) อย่างไรก็ตาม ปัญหายาเสพติดและอบายมุขยังคงเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจของเด็กและ เยาวชน นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง การใช้ความรุนแรง และการสูญเสียโอกาสทางการเรียนรู้ ส่งผลให้ความ ตั้งใจและศักยภาพในการพัฒนาตนเองของผู้เรียนลดลง การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงถือเป็น ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการออกแบบกิจกรรม นโยบาย และมาตรการป้องกันที่เหมาะสม (ภารดี อนันต์ นาวิ, 2553; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบันจึงควรบูรณา การทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิตเข้าด้วยกัน พร้อมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อ การเรียนรู้ เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และมีส่วนร่วมใน การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน เยาวชน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคง แห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งกำหนดนโยบายความมั่นคงด้านการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมุ่งเน้นการป้องกันไม่ให้ประชากรทุกกลุ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดควบคู่กับการสกัดกั้น และปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด ตลอดจนการบำบัด รักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้สามารถ กลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ (สภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2565) ในบริบทของการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยให้ “การจัดการ ศึกษาเพื่อความปลอดภัย” เป็นนโยบายหลัก เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มความ เชื่อมั่นแก่สังคม และป้องกันภัยคุกคามทุกรูปแบบ ผ่านมาตรการด้านความปลอดภัยสำหรับผู้เรียน ครู และ บุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ขณะเดียวกัน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา พ.ศ. 2566 - 2570 โดยเน้น “การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัย” เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ และส่งเสริม คุณภาพผู้เรียนควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, 2566) แนวคิดการบริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับปฏิบัติ

ทั้งในแง่การจัดสรรทรัพยากรบุคคล การกำหนดมาตรการและกิจกรรมป้องกัน การสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนปลอดภัย และการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การบริหารที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนของมาตรการด้านความปลอดภัย ส่งผลให้ผู้เรียนมีสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ลดความเสี่ยงต่อการเข้าไปพัวพันกับยาเสพติด และส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

โรงเรียนวัดไทรทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้เขตเมืองตราด แต่เผชิญข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสภาพครอบครัวของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าศึกษาในโรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนเอกชนได้ ข้อมูลเบื้องต้นในปีการศึกษา 2567 จากการเยี่ยมบ้านและรู้จักนักเรียนรายบุคคล พบว่านักเรียนจำนวนมากที่เผชิญปัญหาครอบครัวแตกแยก เช่น บิดามารดาหย่าร้างหรือแยกทาง ทำให้นักเรียนต้องอยู่กับปู่ ย่า ตา หรือยาย ส่งผลให้มีข้อจำกัดด้านการดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนยังอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงด้านยาเสพติด จนอาจนำไปสู่การทดลองใช้บุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้า และอาจพัฒนาไปสู่การใช้สารเสพติดที่รุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ การเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตโดยรวม ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนวัดไทรทองจึงตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้เข้าร่วมโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบด้วยนวัตกรรมการบริหาร “SAVE Model” โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โครงการดังกล่าวมุ่งสร้างระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็ง เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ปลุกฝังคุณธรรม และป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข เพื่อให้เด็กนักเรียนมีสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญและที่มา บทความนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษา มุ่งนำเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยเน้นการบริหารจัดการเชิงระบบผ่านความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมบูรณาการมาตรการด้านความปลอดภัยและการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เด็กนักเรียน คาดหวังว่าผลการศึกษาและข้อเสนอแนะที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและการปฏิบัติในโรงเรียน เพิ่มประสิทธิภาพการดูแลนักเรียน ปลุกฝังคุณธรรม และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ส่งผลให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ความปลอดภัยในสถานศึกษา: แนวคิด และความสำคัญ

ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของการเรียนการสอน โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมการศึกษาด้านวิชาชีพที่ผู้เรียนอาจเผชิญความเสี่ยงจากอุบัติเหตุหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยไม่เพียงลดความเสี่ยงต่อร่างกายและจิตใจของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะชีวิต และความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยจึงควรมีระบบ ครอบคลุม และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา (มารุต ฤทธิ์จำ และคณะ, 2566)

ความปลอดภัยในสถานศึกษาครอบคลุมหลายมิติ ตั้งแต่การป้องกันอุบัติเหตุภายในพื้นที่การเรียนการสอน การลดความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์การเรียน การจัดการระบบสุขอนามัย การควบคุมปัจจัยคุกคาม และการเสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากร การจัดการความปลอดภัยเชิงระบบจำเป็นต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและกำหนดมาตรการที่เหมาะสม การวางแผนล่วงหน้า การเตรียมเครื่องมือหรืออุปกรณ์ป้องกัน การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา (มารุต ฤทธิ์ฉำ และคณะ, 2566) ในการศึกษาและปฏิบัติจริง ความปลอดภัยในสถานศึกษาถูกนิยามว่าเป็นสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของนักเรียนอย่างปลอดภัย ปราศจากอันตรายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ครอบคลุมการป้องกันอุบัติเหตุ การลดความเสี่ยงจากภัยคุกคาม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความปลอดภัยไม่ใช่เพียงการลดความเสี่ยงทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสังคม การสร้างสภาพแวดล้อมที่ลดการหยุดเรียนจากอุบัติเหตุ เพิ่มความมั่นใจในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพได้เต็มที่ และสามารถพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมควบคู่กันไป

การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษายังเกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดพื้นที่ปลอดภัย การตรวจสอบสภาพอุปกรณ์และเครื่องมือ การวางแผนรับมือเหตุฉุกเฉิน การจัดอบรมด้านการปฐมพยาบาล และการส่งเสริมพฤติกรรมปลอดภัยของผู้เรียน ครูและบุคลากรต้องได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างความสามารถในการระบุปัจจัยเสี่ยงและจัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งการมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการรักษาความปลอดภัย นอกจากนี้ การบูรณาการความปลอดภัยเข้ากับการจัดการศึกษาเชิงระบบ เช่น การใช้วงจร PDCA (Plan - Do - Check - Act) ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีโครงสร้าง สามารถตรวจสอบและปรับปรุงได้ต่อเนื่องตามสถานการณ์และบริบทของโรงเรียน (จิราภรณ์ ดีแล้ว และจารุวรรณ นาดัน, 2568) สำหรับสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนด้านวิชาชีพ เช่น การฝึกงานในห้องปฏิบัติการ การทำงานกับเครื่องจักร หรือกิจกรรมการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและภัยคุกคามมีสูง การจัดทำมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การสวมอุปกรณ์ป้องกัน การใช้เครื่องมืออย่างถูกวิธี การมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และการจัดทำคู่มือหรือข้อปฏิบัติ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานได้อย่างมั่นใจ การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยภายในสถานศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและลดพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งยังเสริมสร้างคุณธรรมและจิตสำนึกต่อสังคม

การประเมินความปลอดภัยเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญ โดยการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องช่วยให้สามารถปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับบริบท การมีข้อมูลที่เป็นระบบช่วยให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสามารถวางแผนป้องกันและลดความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมปลอดภัยเชิงองค์รวมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และส่งผลต่อความยั่งยืนของการจัดการศึกษา และการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย เสพติดและอบายมุข (มารุต ฤทธิ์ฉำ และคณะ, 2566)

กล่าวได้ว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน ครอบคลุมทั้งการป้องกันอุบัติเหตุ การลดความเสี่ยง และการสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคง การบริหารจัดการเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยเสริมสร้างคุณภาพและความยั่งยืนของการศึกษา

แนวคิดวงจรคุณภาพ: การสังเคราะห์การบริหารจัดการคุณภาพในองค์กร

การบริหารจัดการคุณภาพในองค์กร การศึกษา และหน่วยงานสาธารณะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง การใช้วงจรคุณภาพ (Quality Cycle) เป็นเครื่องมือเชิงระบบช่วยให้การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) เป็นไปอย่างมีโครงสร้าง ซึ่งมักเรียกว่า PDCA Cycle (Deming, 1986; Ishikawa, 1985) โดยการบูรณาการวงจรคุณภาพเข้ากับกระบวนการปฏิบัติช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากผลการดำเนินงานจริง เพิ่มประสิทธิภาพ และลดความสูญเสีย นอกจากนี้ยังส่งเสริมวัฒนธรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการตัดสินใจบนฐานข้อมูล การนำวงจรคุณภาพมาช่วยให้องค์กรสามารถระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ วางมาตรการแก้ไข และตรวจสอบผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ ทำให้การปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กร

การประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ (PDCA Cycle) ในองค์กรไม่เพียงเน้นการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างและพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพหรือ Key Performance Indicators (KPI) ที่ชัดเจนและสามารถติดตามได้อย่างเป็นระบบ (Juran & Godfrey, 1999) การกำหนด KPI เป็นเครื่องมือในการวัดผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และช่องว่างของประสิทธิภาพการทำงาน รวมถึงสามารถกำหนดมาตรการแก้ไขหรือปรับปรุงได้อย่างเหมาะสม การประเมินผลอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA ยังช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดความท้าทายใหม่ ๆ หรือความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Evans & Lindsay, 2014)

ขั้นตอน Plan เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการระบุปัญหาและโอกาสในการปรับปรุง การวางแผนต้องคำนึงถึงทรัพยากร ความเสี่ยง และบริบทขององค์กร เพื่อให้เกิดกรอบแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถติดตามผลได้ (Juran & Godfrey, 1999) ขั้นตอน Do คือการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ โดยมุ่งเน้นการใช้แนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบ การประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ และการบันทึกข้อมูลเพื่อประเมินผล ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการตรวจสอบในขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอน Check เป็นการตรวจสอบและประเมินผลของการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบผลลัพธ์กับเป้าหมายที่กำหนดไว้ การใช้เครื่องมือและตัวชี้วัดเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณช่วยให้องค์กรสามารถระบุช่องว่างของประสิทธิภาพและคุณภาพได้ (Oakland, 2014) ข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบเป็นฐานสำคัญสำหรับขั้นตอน Act ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง กระบวนการ และนโยบาย เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพสูงขึ้น ลดความผิดพลาด และสามารถป้องกันปัญหาในอนาคต การปรับปรุงในขั้น Act ยังช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องภายในองค์กร

นอกจากนี้ การสังเคราะห์วงจรคุณภาพในบริบทขององค์กรสมัยใหม่มุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการจัดการข้อมูล เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความแม่นยำในการวิเคราะห์และตัดสินใจ (Evans & Lindsay, 2014) การใช้ PDCA ไม่จำกัดอยู่เพียงการปรับปรุงทางด้านเทคนิคเท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้กับการบริหารทรัพยากรบุคคล การจัดการบริการ และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย (Deming, 1986)

การยกระดับการปฏิบัติการด้วยวงจรคุณภาพต้องมีความต่อเนื่องและครอบคลุมทุกระดับขององค์กร ตั้งแต่ผู้บริหาร ครูหรือหัวหน้าทีม จนถึงบุคลากรปฏิบัติการ การสร้างความเข้าใจร่วมและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยให้เกิดความยั่งยืนในการปรับปรุง (Evans & Lindsay, 2014) คุณลักษณะสำคัญของการใช้ PDCA ให้ประสิทธิผลสูงสุดคือการสะท้อนผลลัพธ์จากการปฏิบัติจริง ปรับปรุงวิธีการและกระบวนการอย่างเหมาะสม และถ่ายทอดความรู้ให้บุคลากรทุกระดับ สามารถนำแนวทางที่ประสบผลสำเร็จไปใช้ในบริบทอื่นๆ ได้

การบูรณาการ PDCA กับการกำหนด KPI ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในองค์กร ซึ่งไม่เพียงส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเท่านั้น แต่ยังเน้นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรทุกระดับ การมีส่วนร่วมของพนักงานและผู้บริหารในการติดตามและปรับปรุงกระบวนการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของคุณภาพและการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีมาตรฐาน นอกจากนี้ การใช้ข้อมูล KPI เป็นฐานในการตัดสินใจและปรับปรุงกระบวนการทำงานช่วยลดความผิดพลาด เพิ่มความแม่นยำ และเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ทำให้ทั้งองค์กรสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนและประสิทธิภาพสูงสุดในระยะยาว (Oakland, 2014)

สรุปได้ว่า วงจรคุณภาพ (PDCA Cycle) เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติในองค์กรการศึกษาและหน่วยงานสาธารณะ โดยช่วยให้การวางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบ และปรับปรุงเป็นไปอย่างเป็นระบบ การประยุกต์ใช้ PDCA เชื่อมโยงกับ KPI ทำให้องค์กรสามารถติดตามผลลัพธ์ ระบุปัญหาและโอกาสปรับปรุงได้อย่างแม่นยำ การมีส่วนร่วมของทุกระดับบุคลากรสร้างวัฒนธรรมคุณภาพและความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ลดข้อผิดพลาด และพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืนในระยะยาว (Deming, 1986; Ishikawa, 1985; Juran & Godfrey, 1999; Oakland, 2014; Evans & Lindsay, 2014)

กรณีศึกษาโรงเรียนวัดไทรทอง

โรงเรียนวัดไทรทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ตั้งอยู่ใกล้เขตเมืองตราด แต่ด้วยข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสภาพครอบครัวทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลประจำจังหวัดหรือโรงเรียนเอกชนได้ อีกทั้งยังมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ประสบปัญหาครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้างหรือไปทำงานต่างถิ่น จึงต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ส่งผลให้ขาดความอบอุ่นและการดูแลใกล้ชิด สภาพแวดล้อมทางสังคมยังเอื้อต่อความเสี่ยง โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากรุ่นพี่หรือเพื่อนในชุมชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับอบายมุขและยาเสพติด ส่งผลให้นักเรียนบางคนเกิดความอยากรู้อยากลอง เช่น การสูบบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติดที่รุนแรงขึ้น และสร้างผลกระทบต่อสุขภาพ การเรียน รวมถึงการดำเนินชีวิตในอนาคต โรงเรียนวัดไทรทองได้พัฒนาระบบการ

บริหารและต่อยอดสู่นวัตกรรม SAVE MODEL โดยใช้กระบวนการ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นกลไกหลักในการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควบคู่กับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับพันธกิจ พร้อมจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม วิชาการ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต อีกทั้งยังขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “สองสร้าง” คือ การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยวินัย ความรู้ และคุณธรรม และการสร้างเครือข่าย “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยมาตรการและกลยุทธ์ที่ชัดเจน การติดตามอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และยั่งยืน

กระบวนการดำเนินงาน

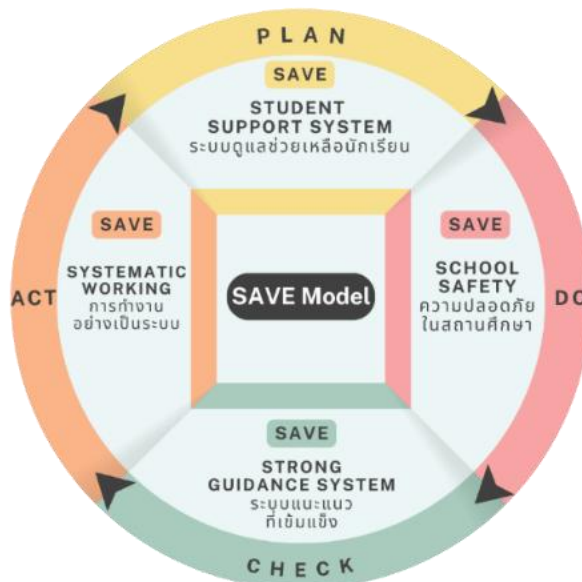
โรงเรียนวัดไทรทองได้ใช้รูปแบบ SAVE Model โดยใช้กระบวนการ PDCA เป็นกระบวนการในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในเรื่องของการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข

1. SAVE - Student Support System ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นโครงสร้างหรือกระบวนการที่จัดเตรียมการช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลสุขภาพ การศึกษา การพัฒนาอาชีพ การดูแลช่วยเหลือและป้องกันในด้านยาเสพติดและอบายมุข

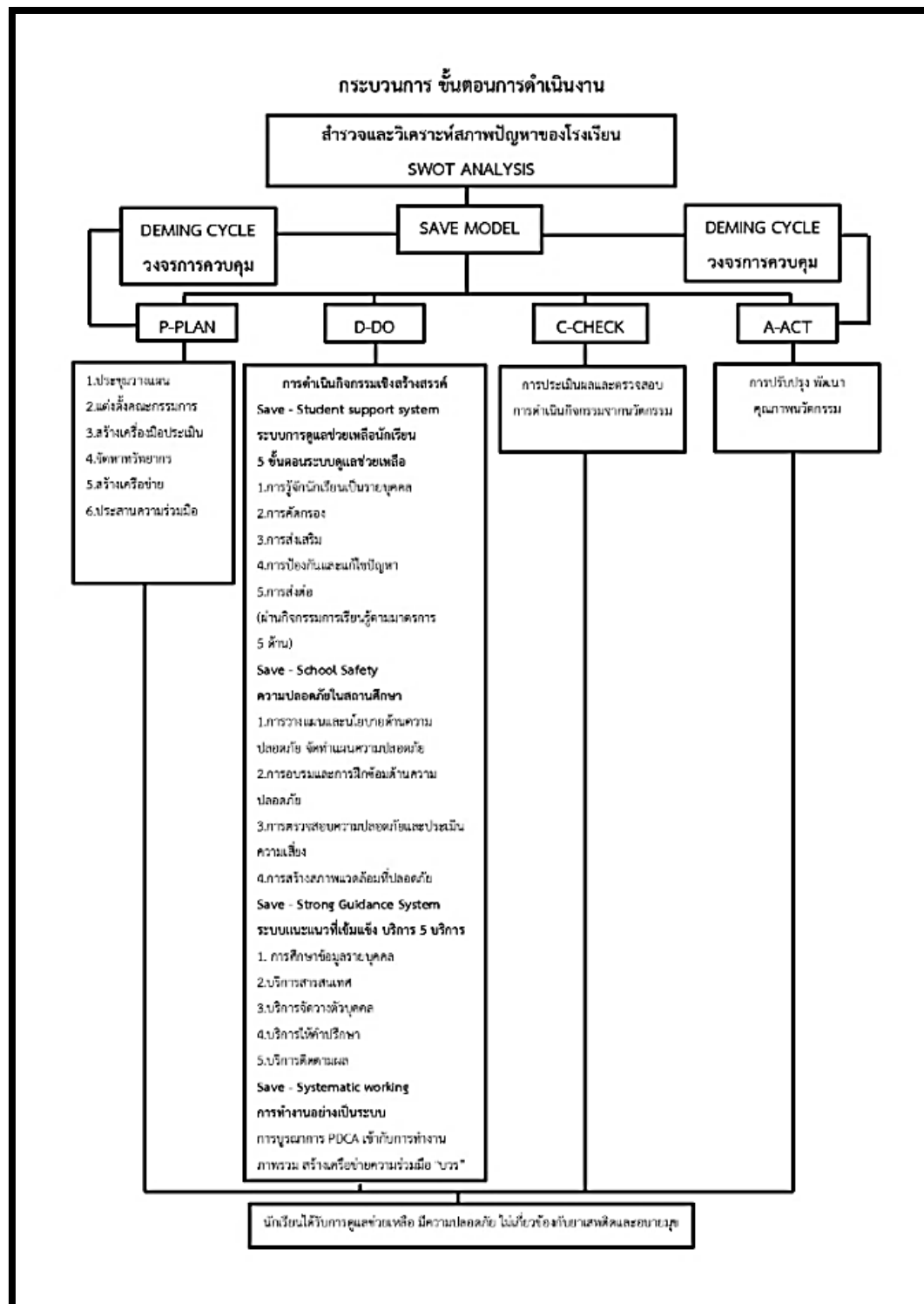
2. SAVE - School Safety ความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นการจัดการและการป้องกันอันตรายในโรงเรียน เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย จากภัยทุกรูปแบบ และปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข สำหรับนักเรียน ครู และบุคลากร

3. SAVE - Strong Guidance System ระบบแนะแนวที่เข้มแข็ง เป็นระบบที่มีความแข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพในการให้คำแนะนำและสนับสนุนนักเรียน สร้างภูมิคุ้มกันในด้านทักษะการใช้ชีวิต มีภูมิคุ้มกันด้านยาเสพติดและในการพัฒนาอาชีพ การศึกษา และการเติบโตของนักเรียน

4. **SAVE - Systematic Working** การทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นการทำงานที่มีการจัดการอย่างมีระเบียบและเป็นขั้นเป็นตอน โดยมุ่งเน้นไปที่การวางแผน การดำเนินงาน และการตรวจสอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุขอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 1 แสดงการดำเนินงานโดยใช้รูปแบบ SAVE MODEL โดยใช้วงจร PDCA
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

แผนภาพที่ 2 แสดงการบูรณาการขั้นตอนการทำงาน
ที่ท่า : สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

ภายในกระบวนการวงจรคุณภาพ ได้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. Save - Student Support System ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเริ่มจากการประชุมครูประจำชั้นเพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการ แต่งตั้งคณะกรรมการและมอบหมายหน้าที่ในการดำเนินงานตาม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญา และการส่งต่อ (สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุดา เตียเจริญ, 2562) พร้อมทั้งกำหนดกิจกรรมส่งเสริมที่เหมาะสมด้านการป้องกันยาเสพติดและอบายมุข นอกจากนี้ ยังมีการวางแผนสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) การดำเนินงานของโรงเรียนมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อนำผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ตามรูปแบบ SAVE MODEL ไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยดำเนินงานตาม 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญา และการส่งต่อ มีข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน เช่น การเยี่ยมบ้านและการคัดกรองพฤติกรรมด้วยแบบประเมิน SDQ (พรศักดิ์ ผกากรอง, 2562) นอกจากนี้ โรงเรียนยังส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดตาม 5 มาตรการหลัก ได้แก่ มาตรการป้องกัน จัดกิจกรรมให้ความรู้ กีฬา รมนงค์ ลูกเสือต้านยาเสพติด และกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ มาตรการค้นหา ตรวจปัสสาวะ และเยี่ยมบ้าน มาตรการรักษา จัดตั้งคลินิกเสมารักษ์และการแนะแนว มาตรการเฝ้าระวัง อบรมครู D.A.R.E และตู้เสมารักษ์ และมาตรการบริหารจัดการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตรวจสอบ (Check) เป็นการประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมในโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยมีการจัดทำเครื่องมือประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ซึ่งครูผู้รับผิดชอบทำหน้าที่สังเกตพฤติกรรมนักเรียนทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการประเมินตามเครื่องมือวัดผลที่กำหนด จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Act) นำผลการดำเนินงานตามสภาพจริง มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประชุม หาข้อสรุปในการปรับปรุงเพื่อดำเนินการต่อไป และมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ เช่น ในการประชุมผู้ปกครอง การประชุม PLC เป็นต้น

2. Save - School Safety ความปลอดภัยในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการวางแผนการดำเนินงานในโครงการสถานศึกษาปลอดภัย โดยเริ่มจากการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมและครอบคลุมทุกด้าน จากนั้นมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมด้านความปลอดภัย ทั้งในมิติสุขภาพอนามัยและสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้วางแผนสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือ

ระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) โรงเรียนวัดไทรทองดำเนินงานในโครงการสถานศึกษาปลอดภัยเป็นการจัดการและการป้องกันอันตรายในโรงเรียน เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย จากภัยทุกรูปแบบ และปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข สำหรับนักเรียน ครูและบุคลากร มีการดำเนินงานในด้านความปลอดภัย โดยการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย “Safe Zone” สำหรับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งรวมถึงการป้องกันและจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในโรงเรียน และมีการดำเนินงานด้านความปลอดภัยทุกรูปแบบ การดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย จัดทำแผนความปลอดภัยและมาตรการรองรับเหตุฉุกเฉิน จัดอบรมและฝึกซ้อม เพื่อเสริมสร้างทักษะการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน การปฏิบัติที่ปลอดภัย และการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ขณะเดียวกันได้จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปราศจากยาเสพติด แอลกอฮอล์ และบุหรี่ รวมถึงมาตรการควบคุมการเข้าถึงพื้นที่โรงเรียนอย่างเป็นระบบ และการดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียนและบุคลากรอย่างรอบด้าน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตรวจสอบ (Check) เป็นการประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมในโครงการสถานศึกษาปลอดภัย ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีการตรวจสอบและประเมินความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสถานที่ อุปกรณ์ และการประเมินความเสี่ยงเพื่อนำมาปรับปรุงแผนให้เหมาะสม มีการจัดทำเครื่องมือประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ โดยครูผู้รับผิดชอบได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการประเมินตามเครื่องมือที่กำหนด จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และนำเสนอผลลัพธ์ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของวิธีการและกิจกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Act) นำผลการดำเนินงานตามสภาพจริงของงานในด้านความปลอดภัย มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประชุมหาข้อสรุปในการปรับปรุง เพื่อดำเนินการต่อไป และมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ เช่น ในการประชุมผู้ปกครอง การประชุม PLC เป็นต้น

3. Save - Strong Guidance System ระบบแนะแนวที่เข้มแข็ง

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการวางแผนการดำเนินงานระบบแนะแนวในสถานศึกษาโดยเริ่มจากการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางที่ชัดเจน มีการจัดบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้ง 5 บริการ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลรายบุคคล บริการสารสนเทศ บริการจัดวางตัวบุคคล บริการให้คำปรึกษา และบริการติดตามผล อีกทั้งยังจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมงานแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา อาชีพ และด้านส่วนตัว - สังคม นอกจากนี้ ได้มีการแต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบงานแนะแนวและมอบหมายหน้าที่เพื่อวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานระบบแนะแนวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) โรงเรียนวัดไทรทองดำเนินงานแนะแนวโดยใช้รูปแบบ SAVE Model เพื่อพัฒนาระบบแนะแนวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มุ่งส่งเสริมสุขภาพจิตและพัฒนาศักยภาพนักเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงประถมศึกษา ครอบคลุม 5 บริการแนะแนวหลัก ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลรายบุคคล ผ่านแบบสอบถาม การเยี่ยมบ้าน และการสังเกตพฤติกรรม 2) บริการสารสนเทศ โดยเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อและการเชิญวิทยากร 3) บริการจัดวางตัวบุคคล ให้การช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการเรียน อาชีพ ส่วนตัว และสังคม ส่งเสริมตามความถนัด ความสนใจ พร้อมสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 4) บริการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ และ 5) บริการติดตามผล เพื่อประเมินและพัฒนาการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง พร้อมเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา อาชีพ และสังคม โดยมอบหมายให้ครูประจำชั้นรับผิดชอบงานแนะแนวทุกระดับชั้น จัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพและการแนะแนวศึกษาต่อ มีการสำรวจวัดแววความสามารถพิเศษผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาศักยภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตรวจสอบ (Check) เป็นการประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมในระบบแนะแนว ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีการจัดทำเครื่องมือประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ครูผู้รับผิดชอบทำหน้าที่สังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการประเมินตามเครื่องมือที่กำหนด จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผล เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของวิธีการหรือกิจกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Act) นำผลการดำเนินงานตามสภาพจริงของงานในระบบแนะแนว มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประชุม หาข้อสรุปในการปรับปรุง เพื่อดำเนินการต่อไป และมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ เช่น ในการประชุมผู้ปกครอง การประชุม PLC เป็นต้น

4. Save - Systematic Working การทำงานอย่างเป็นระบบ

ดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบแนะแนว และความปลอดภัยอย่างเป็นระบบตามกระบวนการ PDCA เนื่องจากองค์ประกอบ Systematic Working เป็นกลไกควบคุมและบูรณาการการดำเนินงานทั้ง 3 องค์ประกอบข้างต้น การนำเสนอจึงเน้นการบูรณาการ PDCA เข้ากับการทำงานในภาพรวม แทนการแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย โดยเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “บวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน/ชุมชน) เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดิต ส่งเสริมคุณธรรม และพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน จนเกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการสร้างโรงเรียนสีขาวปลอดภัยอย่างยั่งยืน

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

ผลการดำเนินงานของโรงเรียนวัดไทรทอง ภายใต้รูปแบบ SAVE Model ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ โดยใช้กระบวนการ PDCA ดังนี้

1. ผลด้าน Student Support System การดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนนักเรียนอย่างทั่วถึง ทำให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันทางร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถปรับตัวได้ดี ไม่หลุดออกนอกระบบการศึกษา และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้

2. ผลด้าน School Safety การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน ทำให้ครู บุคลากร และนักเรียนลดความเสี่ยงจากภัยทุกรูปแบบและห่างไกลจากยาเสพติดและอบายมุข

3. ผลด้าน Strong Guidance System ระบบแนะแนวที่เข้มแข็ง ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 100 จบการศึกษาและศึกษาต่อในปีการศึกษา 2568 โดยไม่หลุดออกนอกระบบการศึกษา และนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอย่างเหมาะสม มีคุณธรรมและจริยธรรม

4. ผลด้าน Systematic Working การบริหารจัดการมีความชัดเจน ใช้กระบวนการ PDCA อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการพัฒนาครูให้เป็นมืออาชีพ และสร้างความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายหลากหลายภาคส่วน อาทิ เครือข่ายผู้ปกครอง หน่วยงานฝ่ายปกครองท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองโสน สำนักงานตำรวจภูธรเมืองตราด และวัดไทรทอง เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างเป็นองค์รวม

การดำเนินงานทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความเข้มแข็ง ยั่งยืนจนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับดีเยี่ยม ประเภทสถานศึกษานาตกลางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ตามนโยบาย “เด็กตราด เรียนดี มีความสุข” นโยบายที่ 8 ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษา ปีงบประมาณ 2567 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยความสำเร็จ

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขเป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยนักเรียนตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง ขณะเดียวกันนักเรียนแกนนำทั้งสี่ฝ่ายมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมตามกลยุทธ์ห้องเรียนสีขาว ครูมีบทบาทสำคัญในการดูแลและพัฒนาผู้เรียนภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือที่ครอบคลุม ส่งผลให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ส่วนผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการอบรมและดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ขณะเดียวกันเครือข่ายชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชนมีบทบาทในการสนับสนุนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

(จากการวิเคราะห์เอกสาร ผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2567 ระดับเพชร โรงเรียนวัดไทรทอง)

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนวัดไทรทอง ภายใต้ต้นวัตรกรรม SAVE Model (PDCA) สะท้อนองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถสังเคราะห์ได้เป็นสี่มิติหลัก ได้แก่

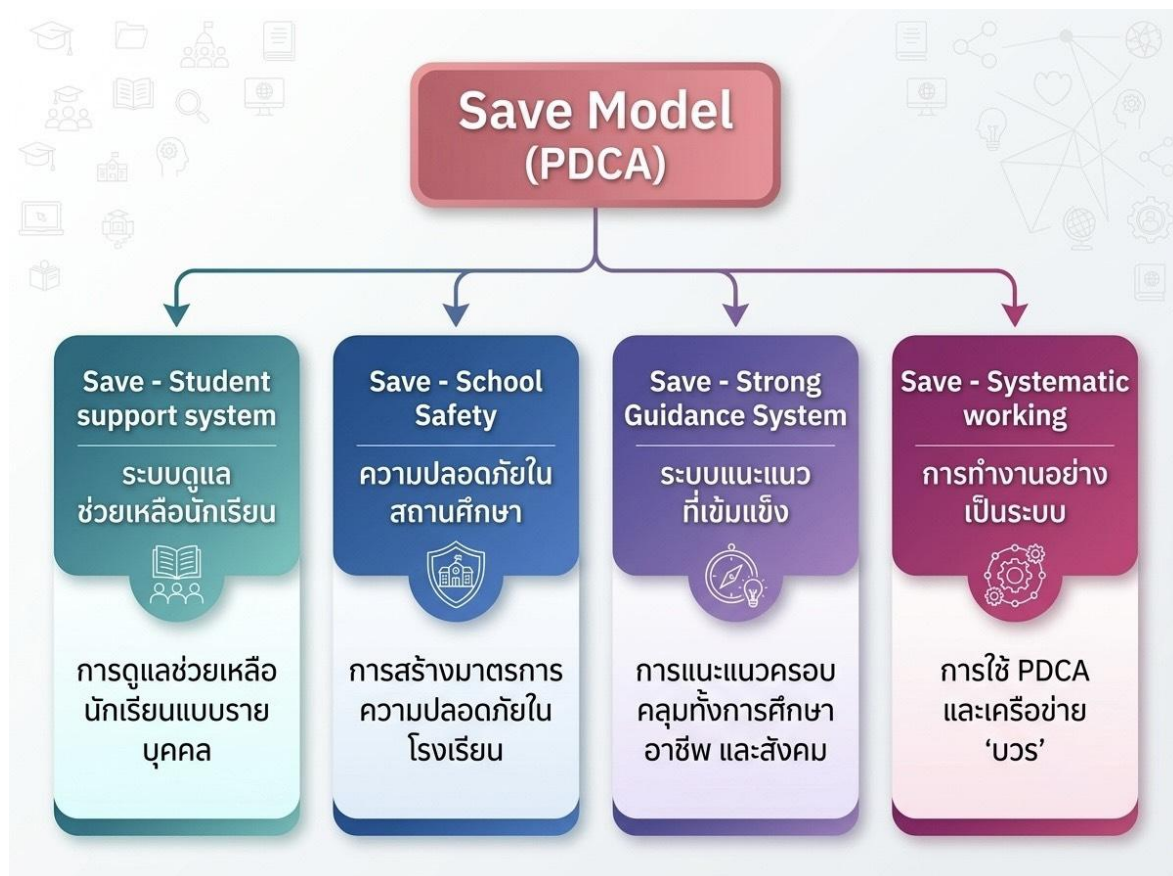
มิติแรก SAVE - Student Support System เป็นการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบรายบุคคล ครอบคลุมตั้งแต่การคัดกรอง การส่งเสริม การป้องกัน ไปจนถึงการส่งต่อ นักเรียนได้รับการดูแลอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ส่งผลให้มีภูมิคุ้มกันสูง ลดความเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข

มิติที่สอง SAVE - School Safety โรงเรียนสร้างมาตรการด้านความปลอดภัยและปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดเขตพื้นที่ปลอดภัยและกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าความปลอดภัยต้องครอบคลุมทั้งด้านกายภาพและสังคม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มั่นคง ลดโอกาสเกิดปัญหา และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้เรียน

มิติที่สาม SAVE - Strong Guidance System พัฒนาระบบแนะแนวที่เชื่อมโยงการศึกษา อาชีพ และทักษะชีวิตเข้าด้วยกัน ทำให้นักเรียนไม่เพียงได้รับข้อมูลด้านการเรียนต่อ แต่ยังพัฒนาทักษะในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิตที่ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยง

มิติที่สี่ SAVE - Systematic Working โรงเรียนบูรณาการการทำงานด้วยวงจร PDCA และเครือข่าย “บวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน/ชุมชน) ส่งเสริมการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จาก SAVE MODEL ชี้ให้เห็นว่า การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นกระบวนการเชิงระบบที่บูรณาการการดูแลนักเรียน สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ระบบแนะแนวที่เข้มแข็ง และความร่วมมือกับชุมชน สามารถถอดเป็น Best Practice และเป็นแนวทางต้นแบบในการพัฒนาสถานศึกษาอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

สรุป

โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนวัดไทรทอง ภายใต้วัฒนธรรม SAVE MODEL แสดงให้เห็นถึงแนวทางการบริหารจัดการเชิงระบบที่สามารถสร้างความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตแก่นักเรียนได้อย่างยั่งยืน การดำเนินงานผ่านกระบวนการ PDCA ทำให้สามารถวางแผนดำเนินงาน ตรวจสอบ และปรับปรุงได้ตามบริบทและปัญหาที่เปลี่ยนแปลง ผลการดำเนินงานสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนสามารถสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็ง พัฒนาระบบแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ และจัดกิจกรรมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการดูแลครบตามระบบและไม่พบนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านสารเสพติด ตามแบบคัดกรอง SDQ ในปีการศึกษา 2568 และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ สังคม และคุณธรรม ความสำเร็จเกิดจากความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย “บวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน/ชุมชน) ทำให้โครงการมีพลังขับเคลื่อนและยั่งยืน อีกทั้งสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเชิงองค์รวมที่สามารถถอดเป็นต้นแบบ (Best Practice) เพื่อขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการป้องกันภัยทางกายภาพและการเสริมสร้างทักษะชีวิต นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิต รวมถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งนี้ ผู้บริหารควรใช้ PDCA อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความยั่งยืน ครูและบุคลากรควรพัฒนาทักษะด้านการดูแลช่วยเหลือและแนะแนว นักเรียนควรได้รับการพัฒนาแบบรอบด้าน ครอบครัวและชุมชนควรเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมโรงเรียน จัดทำคู่มือการประยุกต์ใช้ SAVE Model เพื่อสร้างความปลอดภัยและป้องกันยาเสพติด รวมทั้งส่งเสริมเครือข่าย “บวร” เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการศึกษาและประเมินผลระยะยาว

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป ควรสำรวจผลกระทบระยะยาวของ SAVE Model ต่อพฤติกรรมและคุณธรรมของนักเรียน ขยายการใช้โมเดลไปยังโรงเรียนในบริบทต่าง ๆ เพื่อทดสอบความยืดหยุ่นและประสิทธิผล นอกจากนี้ควรพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง และสร้างระบบติดตามและประเมินผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเสริมความมั่นคงของพื้นที่ปลอดภัยและป้องกันยาเสพติดในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ดีแล้ว และจรรุวรรณ นาตัน. (2568). การศึกษาสภาพการบริหารความปลอดภัยของสถานศึกษาในกลุ่ม 9 ไตรมิตร. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา*, 5(1), 49 - 61. <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/EAI/article/view/1695>
- ธัญลักษณ์ เอี่ยมเจริญ และพัชรา เดชโฮม. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 15(2), 129 - 137. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/article/view/254083>
- พงศ์วิวัฒน์ เจริญพล. (2567). การประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวต้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเกลือพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 11(12), 74 - 84. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/281998>
- พรทิพย์ นุกุลกิจ. (2562). รายงานการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนคลองฉนวนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ปีการศึกษา 2561 - 2562. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี.
- พรศักดิ์ ผกากรอง. (2562). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. เล่ม 120 ตอน 62 ก. 1 - 30. 6 กรกฎาคม 2546.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2553). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: มนตรี.
- มารุต ฤทธิฉำ, อธิกร วรบำรุงกุล และเริงวิชัย นิลโคตร. (2566). นโยบายสถานศึกษาปลอดภัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเป็นสถานศึกษาสีขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 10(12), 109 - 119. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/273976>

- สภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2565). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2569, จาก <https://shorturl.asia/OfFst>
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพฯ: บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุตา เตียเจริญ. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 304 - 314. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/241104>
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. MIT Press.
- Evans, J. R., & Lindsay, W. M. (2014). *Managing for Quality and Performance Excellence* (9th ed.). Cengage Learning.
- Ishikawa, K. (1985). *What is Total Quality Control? The Japanese Way*. Prentice Hall.
- Juran, J. M., & Godfrey, A. B. (1999). *Juran's Quality Handbook* (5th ed.). McGraw - Hill.
- Oakland, J. S. (2014). *Total Quality Management and Operational Excellence* (4th ed.). Routledge.